

3. Οι ΤΠΕ στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών

Τ. Γιάννου

Α. Το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών (αντικείμενο, μέθοδοι, στόχοι)

Τί σημαίνει η εισαγωγή των ΤΠΕ στο μάθημα των ΑΕ; Για να μπορέσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα, πρέπει πρωτίστως να δώσουμε απαντήσεις σε καίρια ζητήματα σχετικά με το περιεχόμενο (τί διδάσκουμε), τη μέθοδο (πώς διδάσκουμε) και, κυρίως, τους στόχους (γιατί διδάσκουμε). Ουσιαστικά, δηλαδή, καλούμαστε για άλλη μια φορά να σκεφτούμε σχετικά με τη θέση του μαθήματος στο σύγχρονο σχολείο, πριν συζητήσουμε για την αναγκαιότητα ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στη διδασκαλία και τη μάθηση, τα πλεονεκτήματα αλλά και τα ζητούμενά της.

Σχηματοποιώντας, μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερις κυρίαρχες τάσεις κατά τη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο:

- Τα ΑΕ ως μάθημα γλώσσας
- Τα ΑΕ ως μάθημα λογοτεχνίας
- Τα ΑΕ ως μάθημα ανθρωπογνωσίας
- Τα ΑΕ ως μάθημα πολιτισμού

(α) Τα ΑΕ ως μάθημα γλώσσας

Ένα μεγάλο μέρος του Αναλυτικού Προγράμματος αφιερώνεται αποκλειστικά για την εκμάθηση της ΑΕ γλώσσας. Στο Γυμνάσιο διδάσκονται Ανθολόγια σύντομων ή αποσπασματικών κειμένων, τα οποία συνοδεύονται από παρατηρήσεις και ασκήσεις για την εκμάθηση της γραμματικής, του συντακτικού και του λεξιλογίου. Στο Λύκειο δεν υπάρχει ειδικό εγχειρίδιο διδασκαλίας της γλώσσας, αλλά χρησιμοποιούνται (α) σύντομα αποσπάσματα "άγνωστων" στους μαθητές κειμένων, τα οποία επιλέγει ο καθηγητής, συγκροτώντας σταδιακά μια "θεματογραφία", και (β) εκτενέστερα τμήματα από τα πεζά και ποιητικά έργα της ΑΕ γραμματείας που διδάσκονται από το πρωτότυπο, κυρίως αποσπάσματα από ιστορικά, ρητορικά και φιλοσοφικά κείμενα και από την τραγωδία *Αντιγόνη* του Σοφοκλή.

Στόχος είναι οι μαθητές να κατακτήσουν τη δομή και λειτουργία του ΑΕ λόγου, ώστε να είναι σε θέση να κατανοούν γλωσσικά ΑΕ έργα από το πρωτότυπο, να συνειδητο-

ποιούν την εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας από την αρχαία στη νέα μορφή της και να βελτιώσουν τη γλωσσική τους κατάρτιση.

- Σε μεγάλο βαθμό χρησιμοποιείται η *"γλωσσοκεντρική" ή "γραμματικο-συντακτική" μέθοδος διδασκαλίας*, όπου τα μικρής έκτασης αποσπάσματα του ΑΕ λόγου χρησιμοποιούνται ως αφορμή για τη διεξοδική εξέταση της γραμματικής, του συντακτικού και του λεξιλογίου. Στο Λύκειο συχνά η εξαντλητική γλωσσική επεξεργασία του κειμένου αποσκοπεί στη μετάφρασή του.
- Η *"δομολειτουργική" προσέγγιση* εστιάζει στην εκμάθηση βασικών μόνο παραμέτρων της γραμματικής και του συντακτικού, οι οποίες είναι απαραίτητες για να γίνει κατανοητή η παρουσία ενός οργανωμένου δικτύου σχέσεων στον λόγο και να διερευνηθεί η λειτουργία των γλωσσικών στοιχείων για την κατασκευή του κειμένου. Οι μορφολογικές και συντακτικές δομές αποκτούν νόημα στο πλαίσιο της φράσης και γίνονται κλειδιά για την ανάγνωση του κειμένου.
- Σύμφωνα με την *"επικοινωνιακή"- "κειμενογλωσσολογική"* προσέγγιση, όλα τα κείμενα συνιστούν γλωσσικές μονάδες, οι οποίες νοηματοδοτούνται κατά τη χρήση τους σε συγκεκριμένες περιστάσεις. Οι γλωσσικές αυτές νοηματικές μονάδες βρίσκονται σε αντιστοιχία με το άμεσο επικοινωνιακό πλαίσιο παραγωγής τους, αλλά και με το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον τους (βλ. και Τσάφος, 2004: 227 κ.εξ.). Συνεπώς, δίνεται έμφαση αφενός στη διάγνωση της τυπολογικής ταυτότητας του κειμένου, καθώς «κάθε κείμενο υπακούει σε θεματικούς και εκφραστικούς κώδικες του γραμματολογικού είδους και γένους στα οποία ανήκει» (Μαρωνίτης, 2000)· αφετέρου στη συνειδητοποίηση ότι ο γλωσσικός κώδικας του κειμένου διαμορφώνεται ανάλογα με τις συνθήκες σύνταξης και πρόσληψής του και με τις διαφορετικές επικοινωνιακές και θεσμικές ανάγκες που καλείται να καλύψει σε κάθε εποχή.
- Η *συγκριτική προσέγγιση της ΑΕ μέσω της ΝΕ γλώσσας* επιτρέπει την προσπέλαση φαινομένων της ΑΕ γλώσσας μέσα από γλωσσικούς παραλληλισμούς με τη νεοελληνική, την προσέγγιση του άγνωστου για τους μαθητές γλωσσικού στοιχείου μέσα από τα κοινά ή γνωστά στοιχεία, την κατανόηση των ομοιοτήτων και των διαφορών και των δύο μορφών της ελληνικής γλώσσας, την επισήμανση της εξέλιξης και της συνέχειας, τη συνειδητοποίηση του συνθετικού χαρακτήρα της ΑΕ και του αναλυτικού χαρακτήρα της ΝΕ. Η προσέγγιση αυτή μπορεί να αποτρέψει ιδεολογικές παρεξηγήσεις σχετικά με την υπεροχή της ΑΕ έναντι της ΝΕ, αλλά

και εκπαιδευτικές διαστρεβλώσεις, λ.χ. ότι η εκμάθηση της ΑΕ μπορεί να αντικαταστήσει τη διδασκαλία της ΝΕ.

(β) Τα ΑΕ ως μάθημα λογοτεχνίας

Η λογοτεχνική παραγωγή της αρχαιότητας αντιπροσωπεύεται από τα Ομηρικά έπη σε μετάφραση (*Οδύσσεια*: Α΄ Γυμνασίου, *Ιλιάδα*: Β΄ Γυμνασίου), τη δραματική ποίηση σε μετάφραση (Ευριπίδη *Ελένη*, Αριστοφάνη *Ορνιθες*: Γ΄ Γυμνασίου) και από το πρωτότυπο (Σοφοκλή *Αντιγόνη*: Β΄ Λυκείου) καθώς και από ένα Ανθολόγιο αρχαϊκής λυρικής ποίησης από το πρωτότυπο (Β΄ Λυκείου). Παράλληλα διδάσκονται αποσπάσματα από την ΑΕ ιστοριογραφία από μετάφραση (Β΄ Γυμνασίου) και από το πρωτότυπο (Α΄ Λυκείου, Γ΄ Λυκείου), ρητορική από το πρωτότυπο (Β΄ Λυκείου), φιλοσοφία από το πρωτότυπο (Γ΄ Λυκείου) καθώς και ένα Ανθολόγιο μεταφρασμένων κειμένων με θέματα αντλημένα από την ιδιωτική και δημόσια ζωή των αρχαίων (Β΄ Γυμνασίου).

Στόχος της διδασκαλίας είναι η ερμηνευτική προσέγγιση αντιπροσωπευτικών έργων της ΑΕ γραμματείας, η εκτίμηση της λογοτεχνικής τους αξίας, η καλλιέργεια της φαντασίας και της γλώσσας, η ενδυνάμωση της επικοινωνιακής ικανότητας, της συναισθηματικής συμμετοχής και των αναγνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών, η αισθητική απόλαυση.

- Σύμφωνα με την *κειμενοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας*, έμφαση δίνεται στο ίδιο το κείμενο, στο σύνολο του, στη βαθύτερη κατανόησή του από διδάσκοντες και διδασκόμενους σε όλα τα επίπεδα (λεξιλογικό, σημασιολογικό, συντακτικό, υφολογικό, ιδεολογικό). «Η ερμηνευτική διαδικασία στηρίζεται στην αντίληψη ότι το κείμενο αποτελεί οργανικό σύνολο, του οποίου τα μέρη σχετίζονται στενά μεταξύ τους και επομένως φωτίζονται και ερμηνεύονται αμοιβαία. Έτσι ξεκινάει από μια συνολική θεώρηση του κειμένου, επισημαίνει τα θεματικά κέντρα και τη δομή του, προχωρεί αναλυτικά στη διερεύνηση του περιεχομένου (δομή, πλοκή, ύφος, χαρακτήρες, αφηγηματικοί τρόποι κ.ο.κ.) και της μορφής (λεξιλόγιο, συντακτική δομή, σχήματα λόγου κ.ο.κ.) και κλείνει με συνολική συνθετική εκτίμηση των ουσιωδών στοιχείων του κειμένου» (Ε.Π.Π.Σ.). Όταν η μελέτη του έργου γίνεται από το πρωτότυπο, η πρόσληψή του δεν προϋποθέτει τη συντακτική ή λεκτική του επεξεργασία, αλλά την κατανόηση της πραγματικής εφαρμογής της γλώσσας,

όπως αυτή εμφανίζεται στο κείμενο, την προσέγγιση της ιδιαιτερότητας της λογοτεχνικής γλώσσας, την ανάδειξη του μεταφορικού και συμβολικού χαρακτήρα της και την ανακάλυψη της αισθητικής λειτουργία της.

- Η *ιστορικο-φιλολογική προσέγγιση* εστιάζει στα εξωκειμενικά δεδομένα που βοηθούν στην κατανόηση ενός έργου: ενδιαφέρουν η βιογραφία του συγγραφέα, οι πληροφορίες για το ιστορικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό πλαίσιο συγγραφής του έργου, οι γνώσεις σχετικά με τα βασικά χαρακτηριστικά του γένους-είδους στο οποίο ανήκει, η συγκέντρωση στοιχείων για τον χρόνο, τον τόπο, τα πρόσωπα και τα γεγονότα που αναφέρονται στο συγκεκριμένο ~~α-
πόσπασμα~~ κείμενο.
- ~~Οι σύγχρονες~~ *σύγχρονες λογοτεχνικές θεωρίες* (λ.χ. η *θεωρία της αισθητικής ανταπόκρισης* και η *θεωρία της πρόσληψης*) μεταφέρουν το κέντρο βάρους κατά την προσέγγιση της λογοτεχνίας από το κείμενο με τα συμφραζόμενά του και την κυρίαρχη ερμηνεία του στις πολλαπλές αναγνωστικές εκδοχές που απορρέουν από τον ορίζοντα πρόσληψης των μαθητών-αναγνωστών. Γιατί το κάθε κείμενο λειτουργεί διαφορετικά σε διαφορετικά ιστορικά-πολιτισμικά πλαίσια και εμπεριέχει τη δυνατότητα πολλαπλών νοηματοδοτήσεων, οι οποίες βρίσκονται σε συνάρτηση με την εποχή, το κοινωνικό πλαίσιο και τις προσωπικές εμπειρίες του αναγνώστη.
- ~~Από αυτή~~ *Από αυτή* ερμηνευτική διαδικασία συμπληρώνεται και άλλοτε ταυτίζεται με τη *μεταφραστική* άσκηση για την απόδοση του ΑΕ σε νεοελληνικό λόγο. Η μετάφραση αποτελεί ένα πρώτο είδος ανάγνωσης του κειμένου, το οποίο αποτελεί ταυτόχρονα μέσο για την κατανόηση και ερμηνεία του κειμένου, αλλά και αποτέλεσμα της ερμηνευτικής προσέγγισης. Επιπλέον, είναι ένα πεδίο συστηματικής και απαιτητικής δοκιμασίας των γλωσσικών γνώσεων του μαθητή, καθώς ενεργοποιεί και τις δύο γλώσσες, σε γραμματικό, σημασιολογικό και υφολογικό επίπεδο.

(γ) Τα ΑΕ ως μάθημα ανθρωπογνωσίας

Πρόκειται για τάση που κυριαρχεί στο Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών και που διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό τις επιλογές της διδακτέας ύλης και τη συγγραφή των εγχειριδίων τόσο για τη διδασκαλία των ΑΕ από μετάφραση (στο Γυμνάσιο) όσο και για τη διδασκαλία των ΑΕ από το πρωτότυπο (στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο).

Στόχος της διδασκαλίας είναι η ενίσχυση της ανθρωπιστικής παιδείας, η κατανόηση της ανθρωποκεντρικής διάστασης του αρχαίου κόσμου και η ανάδειξη των διαχρονικών ανθρωπιστικών ιδεών και αξιών του ΑΕ πολιτισμού.

- Σύμφωνα με την *ιδεολογική προσέγγιση*, το κείμενο αντιμετωπίζεται ως φορέας αλλά και ως παράγωγο ιδεών της κοινωνίας στην οποία εντάσσεται. Επιδιώκεται, λοιπόν, η διερεύνηση του ιδεολογικού πλαισίου του έργου και των ιστορικών και πολιτιστικών του συντεταγμένων: λ.χ. ανιχνεύονται οι ιδεολογικές και πολιτικές αντιλήψεις με τις οποίες ο συγγραφέας διαλέγεται, οι αξίες και οι ιδέες που αποδέχεται και προβάλλει ή αμφισβητεί και επιδιώκει να ανατρέψει κ.ο.κ.
- Η *ουμανιστική προσέγγιση* αναδεικνύει την ανθρωποκεντρική διάσταση της ΑΕ γραμματείας, τη σημασία που έδωσε στον άνθρωπο, όχι στο μεμονωμένο άτομο, αλλά στην ανθρώπινη ύπαρξη συνολικά. Επιδιώκεται, λοιπόν, η ενίσχυση του σεβασμού στον άνθρωπο· η προβολή θετικών αξιών και μοντέλων συμπεριφοράς· ο στοχασμός πάνω σε διαχρονικές αξίες, αντιλήψεις, έννοιες, οι οποίες συντέλεσαν αποφασιστικά στη διαμόρφωση του δυτικού πολιτισμού (λ.χ. δίκαιο, αλήθεια, δημοκρατία, πολίτης, αγωγή κ.ά.). Ουσιαστικά δίνεται έμφαση στην παραδειγματική λειτουργία της λογοτεχνίας.
- Κατά τη *βιωματική πρόσληψη* του ΑΕ κειμένου δίνεται βάρος στον προσωπικό διάλογο του μαθητή με αξίες, αντιλήψεις και έννοιες που προβάλλουν τα ΑΕ έργα, συχνά και σε διακειμενική σύγκριση με αντίστοιχες σύγχρονες (λ.χ. η εξουσία, η τιμωρία, η βία, η ενοχή, η φιλία κ.ά.). Αυτό που ενδιαφέρει περισσότερο είναι η ενδυνάμωση της συγκριτικής και κριτικής ικανότητας των μαθητών και η ενίσχυση της δυνατότητάς τους να διαμορφώνουν προσωπική άποψη και στάση.

(δ) Τα ΑΕ ως μάθημα πολιτισμού

Πρόκειται για τάση που βρίσκει εφαρμογή σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα: τόσο στη διδασκαλία των ΑΕ από μετάφραση (στο Γυμνάσιο) όσο και στη διδασκαλία των ΑΕ από το πρωτότυπο (στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο). Εστιάζει στο περιεχόμενο των κειμένων, όπου αναζητά πληροφορίες σχετικά με την ιστορία και την πολιτική (Β΄ Γυμνασίου, Α΄ Λυκείου), τον δημόσιο βίο και τους θεσμούς (Β΄ Γυμνασίου, Β΄ Λυκείου), τον καθημερινό βίο και την ιδιωτική ζωή (Β΄ Γυμνασίου), την πνευματική και καλλιτεχνική δραστηριότητα (Γ΄ Γυμνασίου, Β΄ Λυκείου, Γ΄ Λυκείου).

Στόχος της διδασκαλίας είναι η γνώση του ΑΕ πολιτισμού: η επικοινωνία με τα πνευματικά και καλλιτεχνικά επιτεύγματά του αρχαίου κόσμου, η συνειδητοποίηση της σημασίας των επιτευγμάτων αυτών για την πορεία του σύγχρονου πολιτισμού, η ενίσχυση της πολιτισμικής ταυτότητας και της ιστορικής συνείδησης των μαθητών.

- Σύμφωνα με την *αρχαιογνωστική μέθοδο διδασκαλίας*, το ΑΕ κείμενο αντιμετωπίζεται ως πηγή ιστορικών πληροφοριών, που βοηθούν στην ανασύνθεση της εικόνας του ΑΕ πολιτισμού. Επιδιώκεται τόσο η γνωριμία με την πνευματική δημιουργία των Αρχαίων, όπως αυτή παραδίδεται σε κείμενα όλων των εποχών και όλων των γραμματειακών ειδών-γενών (με έμφαση στην κλασική εποχή), και με αντιπροσωπευτικές στιγμές της καλλιτεχνικής και πολιτισμικής δραστηριότητας· όσο και η γνώση ποικίλων εκφάνσεων του ΑΕ δημόσιου και ιδιωτικού βίου της κοινωνίας που τα παράγαγε.
- Κατά την *εθνοκεντρική προσέγγιση* το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών αντιμετωπίζεται ως μέσο αγωγής, όχι μόνο γλωσσικής, με εθνικό και συχνά φρονηματιστικό χαρακτήρα. Επιδιώκεται «η συνειδητοποίηση της αφετηρίας και της συνέχειας της ελληνικής γλώσσας και του εθνικού βίου (με επισήμανση όλων των εξελικτικών φάσεων: επιδράσεων, μεταβολών και μεταλλάξεων, αλλοιώσεων και συγκράσεων κλπ.)» (Ε.Π.Π.Σ.) και, επομένως, η ενίσχυση της αυτοσυνειδησίας και των ιδιαιτεροτήτων της πολιτισμικής ταυτότητας των μαθητών, η διαμόρφωση εθνικής ταυτότητας και ιστορικής συνείδησης.
- Η *διαπολιτισμική προσέγγιση* των ΑΕ κειμένων επιχειρεί αφενός να διαγνωστούν οι οφειλές του ΑΕ κόσμου σε άλλους λαούς (κυρίως της ανατολικής Μεσογείου) και αφετέρου να επισημανθούν τα επιτεύγματα της ελληνικής αρχαιότητας που συνέβαλαν στη διαμόρφωση του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού και στη θεμελίωση του δυτικοευρωπαϊκού πολιτισμού. Επιδιώκεται, δηλαδή, να γίνουν κατανοητές οι διαλεκτικές διαδικασίες μέσα από τις οποίες πορεύτηκε ο αρχαιοελληνικός λόγος και πολιτισμός, αλλά και η αναγωγή σύγχρονων επιστημονικών κατακτήσεων και επιστημολογικών θεωρήσεων στην ελληνική αρχαιότητα.

B. Διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών και ΤΠΕ

B.1. Διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών και ΤΠΕ: Γιατί;

Η καταγραφή των μεθόδων που μπορούν να εφαρμοστούν κατά τη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών έγινε για να αναδειχθεί η πλούσια θεωρητική παράδοση που υπάρχει γύρω από τη διδακτική των κλασικών γλωσσών. Το ζήτημα είναι ποιες επιλογές γίνονται σε κάθε περίπτωση: ποιες προκρίνονται από το Ε.Π.Π.Σ., ποιες προβάλλονται από το σχολικό εγχειρίδιο και ποιες υποδεικνύονται από το ίδιο το αντικείμενο. Και ασφαλώς με ποιες στρατηγικές υλοποιούνται.

Προχωρώντας στην αξιοποίηση της εκπαιδευτικής τεχνολογίας στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών, χρειάζεται να σκεφτούμε σχετικά με την αναγκαιότητα καταρχάς της ενσωμάτωσης των Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία και τη μάθηση και στη συνέχεια σχετικά με το αντικείμενο και τον τρόπο εφαρμογής τους.

Προέχει, ωστόσο, να δώσουμε απάντηση σε ένα θεμελιώδες ερώτημα: Τί είδους άτομα και πολίτες θέλουμε να δημιουργήσει το εκπαιδευτικό μας σύστημα;

Η παιδεία στη σύγχρονη εποχή οφείλει να ισοδυναμεί με διαρκή μόρφωση του ατόμου, ώστε να συγκεντρώνει δεδομένα, να χειρίζεται ετερόκλητες πληροφορίες, να επιλύει προβλήματα, να κατέχει εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις· στοχεύει στην εκπαίδευση ενεργών υποκειμένων, που θα μπορούν να αξιοποιούν δημιουργικά κάθε μέσο επικοινωνίας και όλους τους σημειωτικούς πόρους (κείμενα, εικόνες, μουσική κ.ά.) και θα διαθέτουν την ικανότητα να κατανοούν και να χρησιμοποιούν κριτικά την πολύπλοκη νέα επικοινωνιακή πραγματικότητα. Χρειαζόμαστε «πολίτες που μπορούν να σκεφτούν επιστημονικά για τις νέες εφευρέσεις (λ.χ. κλωνοποίηση) και τις νέες προσωπικές επιλογές (λ.χ. αν θα υποβληθούν σε εξέταση του γενετικού τους κώδικα)· πολίτες που μπορούν να σκεφτούν ιστορικά για τη δική τους κοινωνία και να στηριχθούν στη δική τους ιστορική και πολιτική οπτική, καθώς αποφασίζουν ποια στάση θα υιοθετήσουν απέναντι σε ποικίλα ζητήματα ή πώς θα επιλέξουν κάποιον μεταξύ υποψηφίων που εκφράζουν διαφορετική φιλοσοφία και πολιτική· πολίτες που αναγνωρίζουν την ηθική και την αισθητική (και την απουσία τους) και που θα επιδιώκουν την ύπαρξή τους» (Gardner, 1999: 221-222).

Αν συμφωνούμε χοντρικά με τη λογική αυτών των τοποθετήσεων, τότε όλα τα άλλα ερωτήματα που έχουν τεθεί έως τώρα μπορούν να συνοψιστούν στα εξής: Ποια

είναι η θέση του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών στη σύγχρονη εκπαίδευση και πώς αυτή μπορεί να γίνει αποτελεσματικότερη με τη χρήση των ΤΠΕ;

Τα Αρχαία Ελληνικά, όπως και όλα τα άλλα γνωστικά αντικείμενα, μπορούν να έχουν θέση σε ένα σύγχρονο πρόγραμμα σπουδών, αν γίνει η μετάθεση του κέντρου βάρους της διδασκαλίας από την παροχή γνώσεων στην ενεργητική-κριτική μάθηση, από την παθητική απομνημόνευση στην ανάπτυξη ικανοτήτων για γόνιμη διαχείριση της γνώσης. Η εφαρμογή ενός αντίστοιχου μοντέλου γραμματισμού στο μάθημα των ΑΕ συνεπάγεται την ενθάρρυνση ποικίλων παραμέτρων: τη δημιουργική σύνδεση αρχαίου και σύγχρονου κόσμου· την εξέταση κοινών σημείων της ΑΕ με τη ΝΕ γλώσσα· τη σύγκριση με τη σύγχρονη ζωή· τη μελέτη της ανθρώπινης εμπειρίας· την πολύπλευρη ευαισθητοποίηση του μαθητή ως προς το γνωστικό αντικείμενο.

Σε αυτή την περίπτωση η χρήση των ΤΠΕ μπορεί να είναι πολλαπλώς ωφέλιμη, αν αξιοποιηθούν όχι ως άλλο ένα εργαλείο (με τη λογική του βιβλίου) αλλά ως ένα περιβάλλον εργασίας, που συμβάλλει σε μια νέα λογική διδακτικής και παιδαγωγικής προσέγγισης του μαθήματος, καθώς διευκολύνει: την ανάπτυξη δεξιοτήτων για την αναζήτηση πληροφοριών· την κριτική επεξεργασία και συνθετική παρουσίαση των δεδομένων που συλλέγονται· τη χρήση πολυτροπικών κειμένων και ποικίλων σημειωτικών πόρων· την πραγμάτευση ενός θέματος από διαφορετικές οπτικές γωνίες· τον πειραματισμό κατά το γράψιμο και την παραστατικότητα στην παρουσίαση· τη συνεργατική μάθηση και την ανάπτυξη πρωτοβουλιών στο πλαίσιο της ομάδας.

Σε αυτό το πλαίσιο, το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών μπορεί να επιτρέψει τη συστηματική ανασκαφή και ανασυγκρότηση του παρελθόντος· τον παραλληλισμό του παρελθόντος με το παρόν· και την προετοιμασία των μαθητών για την, ιστορικά προσδιορισμένη, ένταξή τους στο μέλλον. Οι μαθητές δεν θα γνωρίσουν απλώς τα δημιουργήματα ενός πολιτισμού που συνέβαλε στη θεμελίωση του σύγχρονου πολιτισμού και στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας του· αλλά θα διδαχθούν συγκεκριμένους τρόπους διερευνητικής προσέγγισης και κριτικής διαχείρισης της γνώσης, προκειμένου να μπορούν αντίστοιχα να τους χρησιμοποιήσουν αποδοτικά στη ζωή τους.

B.2. Διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών και ΤΠΕ: Πού και πώς;

Δεν χρειάζεται να εφεύρουμε νέες μεθόδους προσέγγισης της αρχαιότητας μέσω των ΤΠΕ, αλλά να επιλέξουμε αυτές που μπορούν να συνδυαστούν με νέες στρατηγικές διδακτικής εφαρμογής τους και να αξιοποιηθούν σε μια σύγχρονη εκπαιδευτική πρακτική, που στοχεύει στην ενίσχυση της ενεργητικής-κριτικής μάθησης, τη διεύρυνση της γλωσσικής κατάρτισης και την καλλιέργεια μεταγνωστικών δεξιοτήτων.

Ας επιχειρήσουμε, λοιπόν, στη συνέχεια να καταγράψουμε τις βασικές στρατηγικές που ευνοούν τη δημιουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ κατά την εκμάθηση της ΑΕ γλώσσας, την ανάγνωση της ΑΕ γραμματείας και την προσέγγιση του ΑΕ πολιτισμού.

(α) ΑΕ γλώσσα και γραμματεία

Όταν συζητούμε για τη διδασκαλία της ΑΕ γλώσσας, δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι είναι μια γλώσσα του παρελθόντος, την οποία οι μαθητές δεν πρόκειται να χρησιμοποιήσουν σε αυθεντικά συμφραζόμενα επικοινωνίας. Συνεπώς, δεν είναι δυνατόν κατά την εκμάθησή της να αξιοποιηθούν επαρκώς οι πρακτικές διδασκαλίας της μητρικής ή της δεύτερης-ξένης γλώσσας.

Ωστόσο, η ΑΕ γλώσσα, όπως κάθε άλλη γλώσσα, ήταν ένας ζωντανός οργανισμός σε εξέλιξη, του οποίου τα αποτυπώματα διασώζονται σε ποικίλα κείμενα διαφορετικών εποχών (λογοτεχνικά έργα, επιστημονικά συγγράμματα, επιγραφές, δημόσια έγγραφα, ιδιωτικά κείμενα κλπ.). Ο γλωσσικός κώδικας του κάθε κειμένου διαμορφώνεται ανάλογα με τις συνθήκες σύνταξης και πρόσληψής του και ανάλογα με τις διαφορετικές επικοινωνιακές και θεσμικές ανάγκες που καλείται να καλύψει σε κάθε εποχή. Γι' αυτό κατά τη διδασκαλία της ΑΕ γλώσσας οφείλουμε να παίρνουμε υπόψη μας τις ακόλουθες παραμέτρους:

- Δεν μαθαίνουμε μεμονωμένους τύπους γραμματικής ή κανόνες σύνταξης λέξεων, αλλά προσπαθούμε να κατανοήσουμε τις μορφολογικές και συντακτικές δομές μιας φράσης και τη λειτουργία τους για την κατασκευή του κειμένου.
- Δεν μελετούμε μεμονωμένες προτάσεις ή σύντομα αποσπάσματα, αλλά ευρύτερες ενότητες λόγου με λογική και θεματική αυτοτέλεια.
- Δεν μαθαίνουμε γλωσσικούς τύπους, αλλά προσπαθούμε να κατανοήσουμε βαθύτερα το κείμενο στο οποίο εντάσσονται (λεξιλογικά και σημασιολογικά, συντακτικά, υφολογικά και ιδεολογικά), έτσι ώστε να αναδειχθεί η τυπολογία του κειμένου, οι θε-

ματικοί και εκφραστικοί κώδικες (λ.χ. συντακτική δομή, βασικό λεξιλόγιο, σχήματα λόγου) του γραμματολογικού γένους και είδους στα οποία ανήκει.

- Δεν μελετούμε κείμενα ερήμην των γραμματολογικών συμφραζομένων τους, αλλά ενταγμένα στο ιστορικό, κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο παραγωγής και πρόσληψής τους.

Προς την κατεύθυνση αυτή παρέχουν χρήσιμο υποστηρικτικό υλικό οι ΤΠΕ:

☞ Τα ανοιχτά διερευνητικά περιβάλλοντα (που περιέχουν σώματα ΑΕ κειμένων και εργαλεία για την αναζήτηση λέξεων ή/και τη δημιουργία συμφραστικών πινάκων σε ΑΕ κείμενα) προσφέρουν πολλαπλές δυνατότητες γλωσσικής επεξεργασίας των ΑΕ κειμένων και διερευνητικής εκμάθησης της ΑΕ γλώσσας (βλ. [Ενότητα IV, κεφ. 5.2.](#), όπου παρουσιάζεται μια πρόταση για τη διδακτική αξιοποίηση των αρχαίων ελληνικών σωμάτων κειμένων). Ειδικότερα, προσφέρουν στους μαθητές τη δυνατότητα να οικειωθούν με γλωσσικά φαινόμενα και συντακτικές δομές στο πλαίσιο

κειμένων, όπου γίνεται κατανοητή η λειτουργία τους, χωρίς να απαιτείται γνώση της σχετικής ορολογίας (λ.χ. το ρήμα και το πρόσωπο που ενεργεί, το ρήμα με τα συμπληρώματά του, αντικείμενα και προσδιορισμούς κ.ο.κ.).

- Να γνωρίσουν ποικίλες δυνατότητες έκφρασης, αλλά και διαφορετικής σημασιοδότησης του ίδιου τύπου σε διαφορετικά συμφραζόμενα, ώστε να γίνει κατανοητός ο μηχανισμός ενεργοποίησης της γλώσσας για την παραγωγή νοήμα-
- Να συνειδητοποιήσουν τη λειτουργία των λέξεων στον συνταγματικό άξονα, αλλά και τις δυνατότητες αντικατάστασής τους στον παραδειγματικό άξονα (μέσα από την επαγωγική ή παραγωγική μέθοδο προσέγγισης, όπου μέσα από πολλά παραδείγματα θα μπορούν να συλλάβουν τους κανόνες ή να τους εφαρμόσουν σε επιμέρους περιπτώσεις (βλ. Βαρμάζης, 1999: 67 κ.εξ.).
- Να διερευνήσουν τις κατασκευαστικές αρχές των λέξεων και τους στενούς δεσμούς ετυμολογίας και σημασίας, ώστε να κατανοήσουν ότι αφενός είναι σφαιρική η ταύτιση μορφολογικών παραγώγων και λεξικών σημασιών και αφετέρου η γνώση ενός αριθμού θεμάτων και της λειτουργίας παραγωγικών παραθημάτων μπορεί σχετικά εύκολα να οδηγήσει στην κατανόηση της σημασίας μεγάλου αριθμού λέξεων.

☞ Τα λογισμικά επεξεργασίας κειμένου υποστηρίζουν δημιουργικά τη γλωσσική επεξεργασία και την αναγνωστική διαδικασία (βλ. στην [Ενότητα III](#) μια γενική κριτική παρουσίαση).

- Επιτρέπουν τη σύνταξη απλών ή σύνθετων διαγραμμάτων, όπου αναδεικνύονται η δομή και ο τρόπος συγκρότησης του κειμένου: τα θεματικά κέντρα, τα υποκείμενα, ο χώρος και ο χρόνος δράσης, τα γεγονότα και η διαδοχή τους, η σχέση αιτίου-αιτιατού κ.ο.κ.
- Δίνουν τη δυνατότητα αναδόμησης ενός κειμένου, με αντικαταστάσεις λέξεων ή φράσεων στο συνταγματικό ή τον παραδειγματικό άξονα, τονισμό κρίσιμων γλωσσικών στοιχείων (λ.χ. συνδέσμων, ονοματικών συνόλων, υφολογικών σχημάτων κ.ο.κ.), γεγονός που αναδεικνύει τον τρόπο σύνταξης, τους θεματικούς και εκφραστικούς κώδικες του κειμένου.

☞ Τα λογισμικά πρακτικής και εξάσκησης (Drill and Practice, βλ. και [Ενότητα II, κεφ. 2.1](#) για «τον υπολογιστή ως δάσκαλο»), παρόλο που στην πλειονότητά τους αποτελούν μέσο σε έναν γραμματισμό που στηρίζεται και λειτουργεί με άξονα την τεχνολογία του εντύπου, μπορούν να χρησιμοποιηθούν υποστηρικτικά, προκειμένου να γίνει αποτελεσματικότερη η αφομοίωση τύπων και δομών του ΑΕ λόγου, καθώς παρέχουν δυνατότητες αυτονομίας στη μάθηση και προσωπικής εξάσκησης.

☞ Οι αρχαιογνωστικοί δικτυακοί τόποι (που περιέχουν σώματα ΑΕ κειμένων και μεταφράσεων, λεξικά γλωσσικά και εγκυκλοπαιδικά της ΑΕ γλώσσας και γραμματείας, εγχειρίδια γραμματικής και σύνταξης, σχόλια πραγματολογικού και ερμηνευτικού τύπου, γραμματολογικές πληροφορίες, μελέτες, αρχαιολογικό εικονογραφικό υλικό, χάρτες, βάσεις δεδομένων, βιβλιογραφικούς καταλόγους κ.ά.) λειτουργούν ως ψηφιακές βιβλιοθήκες, που εξασφαλίζουν άμεση πρόσβαση σε άφθονες γραμματειακές και αρχαιολογικές πηγές, πολλές από τις οποίες είναι δύσκολο να εντοπιστούν ακόμη και σε έντυπη μορφή. Συνεπώς:

- Διευκολύνουν τη γλωσσική διερεύνηση, καθώς επιτρέπουν την αναζήτηση γενικού ή ειδικού λεξιλογίου στα λεξικά (λ.χ. των δικανικών όρων), ειδικών συντακτικών δομών στα εγχειρίδια (λ.χ. τα σχήματα λόγου) κ.ο.κ.
- Παρέχουν τη δυνατότητα σταδιακής εξοικείωσης με τα λεξικά και τα εγχειρίδια γραμματικής-συντακτικού ως βιβλίων αναφοράς (και όχι απομνημόνευσης).

- Διευρύνουν το γνωστικό υπόβαθρο του μαθητή, καθώς προσφέρουν τη δυνατότητα αναζήτησης και κριτικής επεξεργασίας πραγματολογικών και γραμματολογικών πληροφοριών που χρειάζονται για την ανάγνωση του κειμένου: σχετικά με πρόσωπα και γεγονότα του κειμένου, τον συγγραφέα και το γραμματειακό γένος-είδος στο οποίο εντάσσεται το κείμενο, τον χώρο και χρόνο συγγραφής του έργου, το ιδεολογικό και πολιτιστικό πλαίσιο παραγωγής και πρόσληψης του έργου (λ.χ. η λειτουργία των λογότυπων των ομηρικών επών μπορεί να γίνει κατανοητή σε συνάρτηση με τους μηχανισμούς παραγωγής και πρόσληψης της προφορικής, πολύστιχης, αφηγηματικής ποίησης).

✚ Τα ανοιχτά διερευνητικά περιβάλλοντα (που περιέχουν σώματα ΝΕ κειμένων και λεξικά) διευκολύνουν τη συγκριτική προσέγγιση της ΑΕ μέσω της ΝΕ γλώσσας, τη συνειδητοποίηση της εξέλιξης της ελληνικής γλώσσας από την αρχαία στη νέα μορφή της και τη διεύρυνση της γλωσσικής κατάρτισης των μαθητών. Ειδικότερα, επιτρέπουν:

- την προσπέλαση φαινομένων της ΑΕ γλώσσας μέσα από γλωσσικούς παραλληλισμούς με τη νεοελληνική, την προσέγγιση του άγνωστου για τους μαθητές γλωσσικού στοιχείου μέσα από τα κοινά ή γνωστά στοιχεία, γεγονός που μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για την εξαγωγή περισσότερων συμπερασμάτων σχετικά με τους μηχανισμούς της γλώσσας και της εξέλιξής της.
- την κατανόηση των ομοιοτήτων και των διαφορών των δύο μορφών της ελληνικής γλώσσας, τη συνειδητοποίηση του συνθετικού χαρακτήρα της ΑΕ και του αναλυτικού χαρακτήρα της ΝΕ.
- τη διερεύνηση της πολυσημίας των λέξεων συγχρονικά και διαχρονικά στο πλαίσιο της σημασιολογίας (με παραδείγματα σχετικά με τη μεταβολή σημασίας, τις διαφορετικές σημασίες, τη διεύρυνση και τον περιορισμό της σημασίας, τη σημασιολογική υποβάθμιση και αναβάθμιση των λέξεων), ώστε να φανεί η ιστορική διάσταση και η κοινωνική λειτουργία της γλώσσας.
- τη συνειδητοποίηση, μέσω της αναγνώρισης λέξεων-δανείων από ή σε άλλες γλώσσες, των μηχανισμών της γλωσσικής επαφής μεταξύ των λαών, καθώς και του ρόλου που διαδραματίζουν τα ΑΕ στη διαμόρφωση του επιστημονικού λεξιλογίου των νεότερων χρόνων.

(β) ΑΕ γραμματεία και πολιτισμός

Η γλωσσική επεξεργασία και η γραμματολογική και πραγματολογική εργασία που προηγήθηκε δεν αποτελούν το "τέλος", αλλά μέρος μιας ολιστικής αναγνωστικής διαδικασίας, η οποία έχει ως στόχο όχι μόνο να συγκροτήσει ένα υπόβαθρο που θα εξοπλίσει τους μαθητές ως αναγνώστες της ΑΕ γραμματείας, αλλά να συμβάλει στην ανάπτυξη γενικότερων αναγνωστικών δεξιοτήτων, να ενισχύσει την αυτογνωσία και τη δυνατότητα κριτικής ένταξης των μαθητών στον σύγχρονο κόσμο. Προς αυτήν την κατεύθυνση:

- προκρίνονται η κειμενική, διακειμενική και διαθεματική προσέγγιση.
- επιλέγονται στοιχεία του αρχαίου κόσμου και πολιτισμού που μπορούν να τοποθετηθούν σε ένα αναγνωρίσιμο συγχρονικό πλαίσιο, δηλαδή στοιχεία που βοηθούν να υποδηλωθούν οι σύγχρονες εκείνες παράμετροι, οι οποίες, τηρουμένων των ιστορικών αναλογιών, διαθέτουν σημαντική ιστορική αξία, καθώς μας επιτρέπουν να δούμε το παλαιό με σύγχρονους πολιτισμικούς και ιδεολογικούς όρους ή, αντίστροφα, να μετρήσουμε τη σύγχρονη εμπειρία με μέτρα και σταθμά που συνάγουμε ιστορικά από το παρελθόν (βλ. Παπαγγελής, 2005).
- αναδεικνύεται το κοινό βιωματικό υπόστρωμα συγγραφέα και μαθητών, μέσα από κείμενα που φωτίζουν θεμελιακές ανθρώπινες αντιδράσεις και ψυχικές διαθέσεις και επιτρέπουν την κατανόηση των βασικών αρχών της ανθρώπινης συμπεριφοράς: επιδιώκεται, δηλαδή, να καλλιεργηθεί η δυνατότητα αναγωγής του ειδικού σε γενικές αρχές, του συγκεκριμένου σε αφηρημένες έννοιες και του παραδείγματος σε καθολικής αξίας στάσεις και συμπεριφορές.
- προβάλλεται η διαλεκτική σχέση γραμματειακού έργου-κοινωνίας, τόσο σε επίπεδο παραγωγής όσο και πρόσληψης.

👉 Οι αρχαιογνωστικοί δικτυακοί τόποι (που περιέχουν σώματα ΑΕ κειμένων, μεταφράσεων και μελετών), αλλά και γενικότερα το διαδίκτυο, ευνοούν την αναγνωστική διαδικασία, τις πολλαπλές ερμηνείες των λογοτεχνικών κειμένων και τη διακειμενική προσέγγιση. Γενικότερα, λειτουργούν ως ψηφιακές βιβλιοθήκες, οι οποίες παρέχουν:

- μια ποικιλία ΑΕ γραμματειακών κειμένων, μέσα από τα οποία ο μαθητής μπορεί να μελετήσει το ίδιο θέμα σε διαφορετικές εποχές και γραμματειακά γένη-είδη και να εξοικειωθεί με ένα από τα πιο σημαντικά και ενδιαφέροντα χαρακτηριστι-

κά του αρχαιοελληνικού πολιτισμού, τη ρευστότητα του μύθου: το γεγονός δηλαδή, ότι δεν υπάρχει μία και ορισμένη ιστορία αλλά πολλές και, συχνά, αντιφατικές εκδοχές της· ότι ο μύθος δεν είναι ένας, αλλά είναι όλες οι διαφορετικές αφηγήσεις του, επικές, δραματικές, λυρικές· ότι οι ποιητές (και οι καλλιτέχνες) είχαν όχι απλώς το δικαίωμα αλλά και την "υποχρέωση" να διαλεχθούν με την παράδοση και να προτείνουν τη δική τους παραλλαγή.

- ολόκληρα κείμενα και μεταφράσεις, διορθώνοντας την περιορισμένη και αποσπασματική επαφή των μαθητών με τα ΑΕ λογοτεχνικά έργα.
- ποικίλο ερμηνευτικό υλικό: σχόλια και προσεγγίσεις που γράφτηκαν σε διαφορετικές εποχές από αναγνώστες διαφορετικής εθνικότητας και από διαφορετική οπτική. Έτσι παύει ο εκπαιδευτικός να βρίσκεται σε ένα κυριαρχικό ρόλο κατόχου ενός γενικής ισχύος νοήματος μέσα στο κείμενο και ο μαθητής να είναι ο παθητικός δέκτης της μιας και μοναδικής "ορθής" ερμηνείας του κειμένου.
- νεότερα λογοτεχνικά κείμενα που διαλέγονται με την ΑΕ παράδοση, δίνοντας στον μαθητή τη δυνατότητα να συνειδητοποιήσει ότι κάθε κείμενο λειτουργεί διαφορετικά σε διαφορετικά ιστορικά-πολιτισμικά πλαίσια και εμπεριέχει τη δυνατότητα πολλαπλών νοηματοδοτήσεων, οι οποίες βρίσκονται σε συνάρτηση με την εποχή, το κοινωνικό πλαίσιο και τις προσωπικές εμπειρίες του αναγνώστη.
- ποικίλα σύγχρονα κείμενα (λογοτεχνικά έργα, δοκίμια, άρθρα σε εφημερίδες κ.ά.) για το ίδιο θέμα, που επιτρέπουν τις συγκρίσεις με τη σύγχρονη πραγματικότητα και τον κόσμο των μαθητών, ενδυναμώνουν την κριτική ικανότητα των μαθητών και ενισχύουν τη δυνατότητά τους να διαμορφώνουν προσωπική άποψη και στάση.

☞ Οι αρχαιογνωστικοί δικτυακοί τόποι (που περιέχουν σώματα ΑΕ κειμένων και ΝΕ μεταφράσεων) αναδεικνύουν τη μεταφραστική εργασία ως ερμηνευτικό εργαλείο και ως τόπο συνάντησης των δύο πολιτισμών, του συγγραφέα και του μεταφραστή.

- Επιτρέπουν την εκμετάλλευση δόκιμων μεταφράσεων του ίδιου κειμένου, ώστε μέσα από τη σύγκριση και την κριτική των μεταφραστικών επιλογών να αναδεικνύεται η σύνδεση μετάφρασης και ερμηνείας. Επίσης, οι διαφορετικές μεταφράσεις προσφέρονται για τη συγκριτική μελέτη του λεξιλογίου και των δομών της αρχαιοελληνικής και της νεοελληνικής γλώσσας, η οποία μπορεί να έχει πολλές διδακτικές εφαρμογές: αναζήτηση συντακτικών και λεξιλογικών αντιστοιχιών

και διαφορών μεταξύ των δύο γλωσσών· σύγκριση μεταξύ των διαφορετικών τρόπων προσέγγισης και νεοελληνικής απόδοσης της αρχαιοελληνικής σκέψης κ.ο.κ.

- Ευνοούν τη συνθετική εργασία (με τη βοήθεια επεξεργαστή κειμένου) ομάδων μαθητών πάνω σε ευρεία ενότητα αρχαίου ελληνικού κειμένου, στην οποία μπορεί να παρατίθεται δική τους μεταφραστική πρόταση, αιτιολογημένη βάσει του σχολιασμού του κειμένου, αλλά και κριτική άλλων, δημοσιευμένων μεταφράσεων του ίδιου κειμένου, ώστε να προκληθεί γόνιμος προβληματισμός πάνω στο κείμενο.

☞ Τα λογισμικά και πολυμέσα, οι αρχαιογνωστικοί δικτυακοί τόποι (που περιέχουν σώματα κειμένων, λεξικά και εγχειρίδια, μελέτες, αρχαιολογικό εικονογραφικό υλικό, χάρτες, βάσεις δεδομένων, βιβλιογραφικούς καταλόγους κ.ά.), αλλά και γενικότερα το διαδίκτυο, αποτελούν τον κατεξοχήν χώρο ενοποίησης ξεχωριστών μέχρι σήμερα κλάδων αρχαιομάθειας: της φιλολογίας, της αρχαιολογίας, της ιστορίας, της γεωγραφίας, της τέχνης κ.ά. και, συνεπώς, ευνοούν τη διαθεματική προσέγγιση των ΑΕ κειμένων.

- Η παράλληλη προσέγγιση έργων της ΑΕ λογοτεχνίας και της ΑΕ τέχνης επιτρέπει να συνειδητοποιήσει ο μαθητής ότι η ΑΕ λογοτεχνία και τέχνη αποτελούν συμβατικά συστήματα αναπαράστασης της πραγματικότητας (ότι δηλαδή αναπαριστάνουν τον κόσμο με βάση όχι την υποκειμενική εμπειρία, αλλά μια συλλογική πίστη, αντίληψη και ερμηνεία του), και έτσι να κατανοήσει ευκολότερα τους κοινούς κώδικες επικοινωνίας ανά εποχή.
- Οι τεχνολογικές δυνατότητες των πολυμέσων επιτρέπουν την ανασύνθεση και προσομοίωση ποικίλων όψεων της ΑΕ δραματικής τέχνης, ενός σύνθετου θεσμού που όχι μόνο επιτρέπει αλλά και επιζητεί τη διαθεματική μέθοδο διδασκαλίας, την πολύπλευρη προσέγγιση με τα εφόδια της ιστορίας, της πολιτικής θεωρίας, της κοινωνιολογίας, της ανθρωπολογίας, της αρχαιολογίας, της θεατρολογίας και της θεατρικής πρακτικής. Λ.χ. το πλήθος των δραματικών μνημείων που σώζονται είναι η σημαντικότερη πηγή μας (μετά από τα ίδια τα κείμενα) για τα οπτικά δεδομένα της σκηνικής δράσης· επίσης, τα θεατρικά οικοδομήματα δίνουν μια ιδέα για τις φυσικές διαστάσεις μιας παράστασης, για τη σχέση μέσα στον χώρο ανάμεσα στους υποκριτές και το κοινό. Αντιστοίχως, βιντεοσκοπημένα

αποσπάσματα σύγχρονων παραστάσεων εξοικειώνουν τον μαθητή με νεότερες χρήσεις του ΑΕ δραματικού υλικού, αναδεικνύουν τη σύγχρονη διάσταση του ΑΕ δράματος και προβάλλουν τον τρόπο με τον οποίο τα κείμενα του αρχαίου δράματος αξιοποιήθηκαν σε διαφορετικές εποχές και από διαφορετικούς πολιτισμούς. Μέσα από την πολύπλευρη σύγκριση του "τότε-τώρα", οι μαθητές καλούνται να σκεφτούν σχετικά με: (α) το πέρασμα από τη συμβατική ΑΕ θεατρική τέχνη στη σύγχρονη προσωπική καλλιτεχνική έκφραση και (β) τη ζωογόνο δύναμη του παρελθόντος στο παρόν.

- Με τη διαθεματική προσέγγιση ο μαθητής αποκτά μια αμεσότερη και πληρέστερη εικόνα της ιστορικής πραγματικότητας που μελετά και είναι σε θέση να εντάξει το κείμενο στο κοινωνικό, πολιτικό και ιδεολογικό γίνεσθαι και να κατανοήσει τόσο το λογοτεχνικό κείμενο ως έργο τέχνης και αισθητικό φαινόμενο στενά δεμένο με την εποχή του όσο και τον τρόπο διαμόρφωσης των βασικών χαρακτηριστικών των γραμματειακών γενών-ειδών. Λ.χ. συνειδητοποιεί τη σχέση της δημοκρατίας με τον εμπειρικότερο τρόπο αντικρίσματος της ζωής στην τέχνη και με την κριτική αναπαράσταση του μυθικού παρελθόντος στο θέατρο· ή τη σχέση του σοφιστικού κινήματος με τη δραματική ποίηση της κλασικής εποχής.
- Μέσα στην εποχή της ποικίλων σημειωτικών πόρους του διαδικτύου και των πολυμέσων οι μαθητές γνωρίζουν τους διαφορετικούς ανά εποχή και πολιτισμό κώδικες επικοινωνίας και ταυτόχρονα έχουν πολλαπλά ερείσματα για γόνιμες συγκρίσεις με τη σύγχρονη εποχή. Με τη βοήθεια των διαπολιτισμικών συγκρίσεων, έχουν τη δυνατότητα να συνειδητοποιήσουν την εξελικτική πορεία της ανθρώπινης σκέψης, τη σχετικότητα της ιστορικής αλήθειας και τη διαλεκτική σχέση των πολιτισμών, αλλά και να προχωρήσουν στην απομυθοποίηση της αρχαιότητας. Συνεπώς, γίνονται ικανότεροι να αντιμετωπίζουν κριτικά, ως ενεργοί πολίτες, την κοινωνική πραγματικότητα την οποία βιώνουν.

☞ Τα λογισμικά επεξεργασίας κειμένου, τα λογιστικά φύλλα, τα λογισμικά πολυτροπικής παρουσίασης, τα εργαλεία δικτυακής δημοσίευσης, οι δυνατότητες συγχρονικής και ασύγχρονης επικοινωνίας είναι κάποιες από τις σύγχρονες τεχνολογικές δυνατότητες που μπορεί να αξιοποιήσουν οι μαθητές, για να περάσουν από την ανάγνωση και πρόσληψη στη γραφή και δημιουργία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βαρμάζης, Ν.Δ. 1999. *Διδακτική των Αρχαίων Ελληνικών. Από την Παράδοση στην Ανανέωση της Διδακτικής Μεθόδου*. Αθήνα: Πατάκης.
- Gardner, H. 1999. *The Disciplined Mind*. Νέα Υόρκη: Simon & Schuster.
- Green, J.R. & E. Handley. 1996. *Εικόνες από το Αρχαίο Ελληνικό Θέατρο*. Ελλ. μτφρ. Μ. Μάντζιου. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Κακριδής, Φ. Ι. 2005. *Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία*. Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Κουτσογιάννης, Δ. (επιμ.). 2001. *Πληροφορική-επικοινωνιακή Τεχνολογία και Γλωσσική Αγωγή: Η Διεθνής Εμπειρία*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Μαρωνίτης, Δ.Ν. 1993. «Η Σχολική Μετάφραση». *Φιλολογος* 71: 6-29.
- Μαρωνίτης, Δ.Ν. 2000. «Θέματα και Προβλήματα Ενδογλωσσικής Μετάφρασης στην Εκπαίδευση». Στην «Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα», ενότητα «Ενδογλωσσική Μετάφραση»: <http://www.greek-language.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/support_theory/page_000.html>.
- Παπαγγελής, Θ. 2005. *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας*. Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Πόλκας, Λ. 2002. «Υπολογιστές και Αρχαιογνωσία: Το Παράδειγμα του “Περσέα”». *Ο Πολίτης* 100: 31-38 <<http://www.e-yliko.gr>>.
- Σηφάκης, Γ.Μ. 2007. *Μελέτες για το Αρχαίο Θέατρο*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Snodgrass, A. 1998. *Homer and the Artists. Text and Picture in Early Greek Art*. Cambridge: University Press.
- Τσάφος, Β. 2004. *Η Διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας και Γλώσσας. Για μια Εναλλακτική Μαθητεία στον Αρχαίο Κόσμο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Χρηστίδης, Α.-Φ. 2005. *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας*. Αρχαιογνωσία και Αρχαιογλωσσία στη Μέση Εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.